

مجله حسابداری سلامت، سال هفتم، شماره اول، پیاپی ۱۹، بهار و تابستان ۱۳۹۷، صص ۱۰۳-۱۲۶.

بررسی تأثیر برخی از عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

سید رسول معصومی^۱، دکتر سید حسن صالح‌نژاد^{۲*} و دکتر علی ذبیحی زرین‌کلایی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۴/۱۰

تاریخ اصلاح نهایی: ۱۳۹۷/۰۳/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۲۱

چکیده

مقدمه: شرکت‌ها به جای داشتن عملکرد صرفاً اقتصادی، به صورت نهادهای چندمنظوره فعالیت می‌کنند. یکی از موضوعات چالش‌برانگیز و مورد توجه گزارشگری پایداری شرکت‌ها است که مبین دستاوردهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی شرکت‌ها است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی-همبستگی، بر اساس ماهیت داده‌ها پژوهشی کمی و از نظر بُعد زمانی، علی‌پس رویدادی است. برای اندازه‌گیری میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها از معیارهای سازمان گزارشگری جهانی و شاخص‌های مشخص شده در سایر پژوهش‌ها استفاده شد. در این پژوهش از بین عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر گزارشگری پایداری متغیرهای سودآوری، رشد فروش، اهرم مالی، توزیع مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش را شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۵ تشکیل می‌دهد و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از الگوی رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

یافته‌ها: متغیرهای سودآوری، توزیع مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد اما متغیرهای رشد فروش و اهرم مالی بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها اثر معنی‌داری ندارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به این که طبق نتایج این پژوهش در شرکت‌های دارویی متغیر سودآوری شرکت نسبت به سایر متغیرها بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر بیشتری دارد به سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی پیشنهاد می‌شود در هنگام تصمیم‌گیری در مورد میزان مشارکت شرکت‌ها در فعالیت‌های مرتبط با پایداری به عوامل تأثیرگذار ارائه شده در این پژوهش توجه کنند.

واژه‌های کلیدی: اهرم مالی، توزیع مالکیت، رشد فروش، سودآوری، گزارشگری پایداری شرکت‌ها.

۱. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

۲. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور مازندران، مازندران، ایران.

۳. استادیار، گروه حسابداری، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

* نویسنده مسئول؛ رایانامه: Shs_489@pnu.ac.ir

مقدمه

در این تعریف بیان می‌شود که اگر از منابع در زمان فعلی استفاده شود و این منابع برای استفاده در آینده بیش از این در دسترس نباشد، این موضوع مطرح است که آیا مقدار این منابع محدود است یا خیر. سیاست‌های پایدار، جوامع پایدار، کشاورزی پایدار، استفاده پایدار از منابع آب، اکوسیستم‌های پایدار، شهرسازی پایدار، توسعه پایدار و کسب‌وکار پایدار از جمله مفاهیم بیان شده در زمینه پایداری است (۳). توجه به آینده در کانون رابطه قراردادی بین شرکت و ذی‌نفعان قرار دارد و آینده از طریق پایداری مشخص می‌شود (۳). برای سنجش عملکرد شرکت‌ها در زمینه پایداری باید افزون بر اطلاعات مالی به اطلاعات غیرمالی نیز توجه شود (۱). به منظور تهیه گزارش‌های مالی که هم اطلاعات مالی و هم اطلاعات غیرمالی، با توجه به موضوع چالش هزینه-منفعت، در آن لحاظ شده باشد (۴) حرفه حسابداری و حسابداران حرفه‌ای باید نظام گزارشگری جدیدی طراحی کنند که تمامی عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مؤثر بر عملیات شرکت را به عنوان مجموعه واحد در نظر بگیرد (۵). این ویژگی در نظام گزارشگری پایداری در سه حوزه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مطرح است. در واقع، گزارشگری پایداری نتیجه دستاوردهای محیطی، اجتماعی و اقتصادی یک شرکت است و نشان می‌دهد که واحد تجاری با در نظر گرفتن این موضوع‌ها، چگونه طرح‌های توسعه خود را در آینده اجرا خواهد کرد. می‌توان گفت گزارشگری پایداری به سهامداران و ذی‌نفعان، این اطمینان را می‌دهد که مخاطرات غیرمالی

رشد و توسعه صنایع، کارخانه‌ها و واحدهای تجاری هم‌گام با ایجاد و تکامل نهادهای اجتماعی، دگرگونی در نقش اطلاعات، تغییر در تشکیلات دولتی و سرانجام تحول در اخلاق به تدریج تعهداتی را بر عهده شرکت‌ها گذاشته است که پیش از این رویدادها، به صورت رسمی چنین تعهداتی را نداشتند. می‌توان گفت یکی از پیامدهای رشد و توسعه صنعتی، پیوند اقتصاد با اخلاق و سیاست و تأثیر متقابل مسائل اقتصادی و اخلاقی و ارزش‌های اجتماعی بر یکدیگر است. به این ترتیب، مدیران شرکت‌ها دیگر افزایش سودآوری یا تولید کالا را تنها هدف خویش نمی‌دانند بلکه موضوع‌های دیگری هم‌چون پرداخت حقوق عادلانه به کارگران، رعایت کیفیت و بهای تولیدات، آلودگی محیط زیست و سایر مسائل اخلاقی، سیاسی و اجتماعی را نیز باید رعایت کنند (۱). از جمله پیامدهای این تغییرات افزایش علاقه ذی‌نفعان، سهامداران و مشتریان به محیط زیست و مسائل اجتماعی است. این موضوع سبب شده است تا شرکت‌ها به انجام فعالیت‌هایی در زمینه پایداری بپردازند. پایداری موضوع بحث‌برانگیزی است که تعاریف متعددی برای آن بیان شده است. در این تعاریف به اثر یک اقدام فعلی بر گزینه‌های موجود در آینده اشاره می‌شود. پایداری بر اساس نخستین و شناخته شده‌ترین تعریفی که از آن شده عبارت است از: «رفع نیازهای حال حاضر بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای رفع نیازهای خود» (۲).

و فرصت‌های مرتبط با فعالیت بخش‌های مختلف شرکت، طبق یک برنامه اصلی شناسایی می‌شود (۶).

مطالب بیان شده در بالا نشان می‌دهد که در نظر گرفتن مسائل غیرمالی در کنار مسائل مالی بر عملکرد پایدار شرکت‌ها در درازمدت تأثیرگذار است و این از جمله مواردی است که دست‌اندرکاران بازار سرمایه به آن توجه زیادی داشته و عوامل مؤثر در این ارتباط برای آن‌ها اهمیت دارد. بر اساس الگوهای نظری، هر چقدر پایداری شرکت‌ها و میزان افشای آن افزایش یابد نامتقارنی اطلاعات کاهش و شفافیت و پاسخ‌گویی، مشروعیت سازمانی و اعتماد ذی‌نفعان شرکت افزایش خواهد یافت (۱). بنابراین، با توجه به اهمیت عملکرد پایدار شرکت‌ها و میزان افشای اطلاعات در مورد آن، هدف پژوهش حاضر سنجش میزان افشای گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی و هم‌چنین، شناسایی عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر میزان افشای گزارشگری پایداری شرکت‌های مزبور است. یافته‌های این پژوهش به طور عمده می‌تواند مورد استفاده ذی‌نفعان، سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه بورس اوراق بهادار تهران و غیره قرار گیرد. پژوهش حاضر یافتن پاسخ برای این سؤال‌ها را دنبال می‌کند: آیا سودآوری، رشد فروش، اهرم مالی، توزیع مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی مؤثر است؟ اگر این گونه است، این تأثیر چگونه قابل تفسیر است؟

تفاوت پژوهش حاضر نسبت به پژوهش‌های مشابه داخلی این است که برای تعیین میزان افشای گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی از

شاخص‌هایی مبتنی بر آخرین نسخه‌های راهنمای گزارشگری پایداری مربوط به استانداردهای سازمان گزارشگری جهانی استفاده شده است که جزء متداول‌ترین نظام‌های رتبه‌بندی و دستورعمل‌های معتبر و در دسترس در حوزه پایداری است و در اندک پژوهش‌های انجام شده در ایران در این حوزه، تاکنون از این شاخص‌ها استفاده شده است.

مبانی نظری

تغییر در انتظارات جامعه از بنگاه‌های بزرگ در جهان باعث ایجاد مقوله‌های نو هم‌چون گزارشگری پایداری شرکتی و افزایش مسئولیت مدیران بنگاه‌ها شده است (۶). این موضوع سبب شده است تا حرکت به سمت پایداری، که مستلزم تغییرات بنیادی در الگوهای تولید و مصرف است، به وسیله بسیاری از گروه‌های مختلف به عنوان یک ضرورت جهانی ترویج شود. در نتیجه آن تنها افزایش سود مورد توجه نیست و مسائل غیرمالی از جمله مباحث اجتماعی و زیست‌محیطی به عنوان حاصل عملکرد پایدار شرکت در درازمدت نیز مدنظر قرار می‌گیرد. از آن جا که انجام فعالیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی سود شرکت‌ها را کاهش می‌دهد مدیران شرکت‌ها مجبورند بین تمرکز بر سود و تمرکز بر مباحث اجتماعی و زیست‌محیطی یکی را انتخاب کنند (۷). به این معنا که لازم است برای رسیدن به عملکردی پایدار در درازمدت از بخشی از سود صرف نظر شود. برای این منظور، اصول پایداری در گزارشگری، نگرشی است که به ایجاد ارزش درازمدت برای

سهامداران، با در نظر گرفتن فرصت‌های بالقوه آینده و مدیریت خطر در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیط زیست، تأکید دارد. در واقع، گزارشگری پایداری مستلزم توجه به نظام‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی درون‌سازمانی و برون‌سازمانی برای زمان حال و آینده است. بنابراین، گزارشگری پایداری با توسعه تجاری و صنعتی، فرصتی را برای مشارکت بیشتر و بهتر در جهت پایداری فراهم می‌کند. به همین دلیل، بسیاری بر این باورند که گزارشگری پایداری، امکان پاسخ‌گویی در ابعاد را فراهم می‌سازد که همواره خواسته جامعه و مردم در گذشته بوده است. هر چند در حال حاضر، موضوع و اهمیت مقوله گزارشگری پایداری فرایندی داوطلبانه و اختیاری است و الزام قانونی چندانی در سطح بین‌المللی برای آن وجود ندارد (۸) اما بنگاه‌های اقتصادی با هدف بقا و پایداری خود به دنبال برآورده کردن انتظارات سهامداران، کارکنان، تأمین‌کنندگان، مشتریان، شرکا، بانک‌ها، اعتباردهندگان، محیط زیست و نسل‌های آینده هستند (۹). طبق نظریه مشروعیت سازمانی، تهیه و ارائه اطلاعات راجع به عملکرد اجتماعی و محیطی سازمان افزایش میزان اعتماد جامعه به آن سازمان را به دنبال دارد. در نظریه مشروعیت این موضوع مطرح است که اگر پایداری به صورت بخشی از انتظارات جامعه از بنگاه اقتصادی درآید، باید به عنوان هدف بنگاه اقتصادی معرفی شود. به عبارت دیگر، اگر مفهوم پیشرفت پایدار به صورت بخشی از انتظارات گروه‌های مختلف جامعه از بنگاه اقتصادی در نظر

گرفته شود، آنگاه افراد جامعه انتظار دریافت اطلاعاتی در مورد چگونگی تلاش سازمان‌ها، بنگاه‌های اقتصادی و دولت‌ها در زمینه پایداری دارند. نظریه ذی‌نفعان با مدنظر قراردادن شاخه‌های اخلاقی (دستوری) و مدیریتی مفاهیمی را ارائه می‌کند که چگونه بنگاه‌های اقتصادی انتظارات ذی‌نفعان را مدنظر قرار داده و برآورده می‌کنند. بر اساس شاخه اخلاقی این نظریه، این حق ذی‌نفعان است که سازمان با آن‌ها منصفانه رفتار کند و این حق به میزان تأثیرگذاری ذی‌نفع در امور شرکت، ارتباطی ندارد. هم‌چنین، ذی‌نفعان از برخی حقوق ذاتی نیز برخوردارند (به عنوان نمونه، کارکردن در شرایط امن، پرداخت منصفانه و غیره) و به این حقوق نباید تعدی شود. طبق شاخه مدیریتی هر چه ذی‌نفعان برای سازمان مهم‌تر باشند تلاش بیشتری برای ایجاد رابطه با آن‌ها انجام می‌شود. به عبارت دیگر، سازمان به تمام ذی‌نفعان به طور یکسان پاسخ نخواهد داد بلکه فقط انتظارات ذی‌نفعان قدرتمند را برآورده می‌کند. در واقع، قدرت ذی‌نفعان و نیازهای اطلاعاتی آن‌ها می‌تواند سطوح و انواع افشا را تعیین کند. در نتیجه، گروه‌های خاص ذی‌نفعان می‌توانند نسبت به دیگران در تقاضا برای افشای اطلاعات در مورد مسئولیت اجتماعی و پایداری در اولویت باشند (۱۰). بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد سودآوری، رشد فروش، اهرم مالی، ساختار مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری شرکت‌ها از جمله عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها است (۱۱-۱۸).

حقوق صاحبان سرمایه به دست می‌آید. با افزایش بدهی، شرکت‌ها افشای اطلاعات کم‌تر را ترجیح می‌دهند (۲۰). هم‌چنین، مدیران شرکت‌های با بدهی بالا به احتمال زیاد به عوارض جانبی افشای زیست‌محیطی توجه می‌کنند (۲۱).

تعیین نوع ساختار مالکیت و ترکیب سهامداران شرکت ابزاری برای کنترل و اعمال حکم‌رانی در شرکت‌ها است. این بحث در قالب ابعاد مختلف تعیین‌کننده نوع مالکیت شرکت نظیر توزیع مالکیت، تمرکز مالکیت، وجود سهامداران اقلیت و عمده در ترکیب مالکیت شرکت و درصد مالکیت آن‌ها قابل بررسی است. نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان‌دهنده نبود رابطه معنی‌دار بین ساختار مالکیت و افشای اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت است (۱۶، ۲۲ و ۲۳) در حالی که نتایج برخی دیگر نشان می‌دهد که با افزایش توزیع مالکیت، سطح افشای اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت‌ها بیشتر می‌شود (۱۴ و ۲۴).

پیچیدگی تجاری به عنوان عاملی برای تعیین میزان افشای اطلاعات شرکت‌ها است. نتایج پژوهش جنسن و مک‌کلینگ نشان داد که شرکت‌های با ساختار پیچیده به یک نظام اطلاعاتی مؤثر برای مقاصد کنترل نیاز دارند. این قبیل نظام‌ها به کاهش هزینه هر واحد اطلاعات کمک کرده و باعث افزایش افشای اطلاعات می‌شود (۲۵). نتایج پژوهش کوک نیز نشان داد که شرکت‌های با واحدهای فرعی بیشتر، نظام‌های گزارشگری خبره‌تری دارند که آن‌ها را قادر به افشای اطلاعات بیشتر در گزارش‌های سالانه می‌کند. به عبارت دیگر، سطح بالاتر واحدها و داشتن واحد فرعی، پیچیدگی

سود از طریق تغییر در حقوق صاحبان سهام یا تغییر در خالص دارایی‌های یک واحد تجاری طی یک دوره مالی محاسبه می‌شود. به بیان دقیق‌تر، سود برآیند همه تغییرات در حقوق صاحبان سهام (سرمایه) طی یک دوره به استثناء تغییرات ناشی از سرمایه‌گذاری به وسیله صاحبان سرمایه و توزیع منافع بین آن‌ها است. نسبت‌های سودآوری میزان سودآوری شرکت در یک دوره را نشان می‌دهد. توانایی تحصیل سود و بازده کافی سرمایه‌گذاری، معیار سلامت مالی و مدیریت مؤثر شرکت است. معمولاً سرمایه‌گذاران تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی ندارند که توانایی سودآوری ضعیفی دارند. اعتباردهندگان نیز به این گونه شرکت‌ها علاقه‌ای ندارند؛ زیرا، ممکن است طلب آن‌ها وصول نشود. به منظور ارزیابی سودآوری شرکت، استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی از نسبت‌های مهمی شامل نسبت سود ناخالص، نسبت سود خالص، بازده سرمایه‌گذاری، بازده مجموع دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام استفاده می‌کنند (۱۵).

رشد فروش از جمله مواردی است که می‌تواند میزان دستیابی به هدف شرکت‌ها در ایفای مسئولیت اقتصادی را نشان دهد. در واقع، شرکت‌ها برای نیل به شرایط اقتصادی بهتر در جوامع شکل گرفته‌اند و تولید خدمات و کالاها برای اعضای جامعه اولین و بدیهی‌ترین هدف شرکت‌ها است (۱۹).

اهرم مالی، نشان‌دهنده تمایل شرکت به تأمین مالی از طریق ایجاد بدهی در مقابل سرمایه است. اهرم مالی از تقسیم بدهی‌ها بر دارایی‌ها یا تقسیم بدهی‌ها بر

اطلاعات پایداری شفاف‌تری را افشا می‌کنند. هم‌چنین، شرکت‌هایی که گزارش‌های پایداری آن‌ها تنها به زبان روسی است نسبت به شرکت‌هایی که این گزارش‌ها را به زبان‌های انگلیسی و روسی منتشر می‌کنند، اطلاعات پایداری ارزشمندتری را گزارش می‌کنند (۲۹).

آکباس در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های شرکت و افشا زیست‌محیطی پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد که بین اندازه شرکت و نوع صنعت با میزان افشا زیست‌محیطی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد در حالی که بین سودآوری با میزان افشا زیست‌محیطی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. متغیرهای اهرم مالی و عمر شرکت نیز با میزان افشا زیست‌محیطی رابطه معنی‌داری نداشت (۱۲).

باهاتاچاریا در پژوهشی عوامل مرتبط با گزارشگری زیست‌محیطی و اجتماعی برای شرکت‌های استرالیایی را بررسی کرد. نتایج پژوهش وی نشان داد که در شرکت‌های استرالیایی فعالیت‌های زیست‌محیطی و اجتماعی به میزان کمی گزارش می‌شود اما در سازمان‌های بزرگ در صنعت حمل و نقل میزان کل اطلاعات افشا شده در زمینه فعالیت‌های زیست‌محیطی و اجتماعی به‌طور چشم‌گیری بالاتر است. هم‌چنین، شرکت‌های با بازده دارایی منفی اطلاعات اجتماعی بیشتری را گزارش می‌کنند (۱۳).

لی و همکاران در پژوهشی عوامل تعیین‌کننده افشای پایداری در صنعت جهانی چوب را بررسی کردند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که اندازه شرکت و تنوع تجارت با افشای پایداری رابطه معنی‌داری دارد. هم‌چنین، سودآوری و تفاوت‌های منطقه‌ای

شرکت را افزایش می‌دهد (۲۶). طبق نتایج پژوهش باسو و کومار، بالابودن سطح پیچیدگی تجاری شرکت عامل مهمی در پیش‌بینی میزان افشای مسئولیت اجتماعی شرکت است (۲۷). نتایج پژوهش مک‌کینون و دالیمونته نیز نشان داد که شرکت‌های با تعداد واحد فرعی بیشتر برای سرمایه‌گذاران جذاب‌تر است و این شرکت‌ها بیشتر به وسیله تحلیل‌گران بررسی می‌شوند. در نتیجه، شرکت‌های با تعداد واحد فرعی بیشتر اطلاعات بیشتری را برای سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران افشا می‌کنند (۲۸).

پیشینه پژوهش

امان و باکار در پژوهشی به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره بر گزارشگری پایداری شرکت‌های مالزیایی پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که بین اندازه هیئت مدیره، حضور زنان در هیئت مدیره و استقلال هیئت مدیره با افشای پایداری شرکت‌ها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. هم‌چنین، اندازه شرکت با افشای پایداری رابطه مثبت و معنی‌داری دارد اما بین دوگانگی وظایف مدیرعامل، سودآوری و اهرم مالی با افشای پایداری رابطه معنی‌دار مشاهده نشد (۱۱).

اورزالین و محمود در پژوهشی به بررسی شاخص‌های عملکرد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گزارشگری پایداری در صنعت نفت و گاز کشور روسیه پرداختند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که شرکت‌های با سهم مالکیت خارجی نسبت به شرکت‌هایی که همه سرمایه‌گذاران آن‌ها داخلی است

عوامل مؤثری در طراحی راهبردهای گزارشگری
پایداری در صنعت چوب محسوب نمی‌شود (۳۰).

ایمانی و همکاران در پژوهشی به آزمون تأثیر
پایداری سود و سودآوری بر سطح افشای مسئولیت
اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق
بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش آنان بیانگر
رابطه مثبت و معنی‌دار پایداری سود و سودآوری
شرکت‌ها با افشای مسئولیت اجتماعی بود (۱۵).

برزگری خانقاه و جعفری تراچی در پژوهشی به
بررسی نقش ویژگی‌های شرکت و حاکمیت شرکتی
در مشروعیت سازمانی پرداختند. نتایج پژوهش آنان
نشان داد که بین اندازه شرکت، عملکرد شرکت و
حضور مدیران مستقل با افشا مسئولیت اجتماعی و
زیست‌محیطی شرکت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود
دارد. هم‌چنین، بین مالکیت نهادی با افشا مسئولیت
اجتماعی و زیست‌محیطی شرکت رابطه منفی و
معنی‌داری وجود دارد اما هیچ رابطه معنی‌داری بین
اهرم مالی، ساختار مالکیت، اندازه حسابرسی و اندازه
هیئت مدیره با افشا مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی
شرکت مشاهده نشد (۱۶).

خوزین و همکاران در پژوهشی به بررسی سطح
توسعه گزارشگری مالی زیست‌محیطی شرکت‌های
پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند.
نتایج پژوهش آنان نشان داد که افشا مطرح در نظریه
ذی‌نفعان از طریق گزارشگری زیست‌محیطی در
شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
رعایت نشده است. هم‌چنین، در بازه زمانی مورد
بررسی سطح گزارشگری زیست‌محیطی اندکی ارتقا

یافته است (۳۱).

نادری خورشیدی و سلگی در پژوهشی به بررسی
تأثیر قابلیت‌های سازمان و ساختار صنعت بر
مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در
بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش آنان
نشان داد که عوامل درون‌سازمانی از جمله قابلیت
سودآوری و قابلیت عملیاتی و عوامل ساختار صنعت
شامل سطح رقابت، نوع صنعت و سودآوری صنعت با
مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه معنی‌داری دارد (۱۷).

مهدوی و همکاران در پژوهشی به بررسی رابطه
بین اندازه شرکت، نوع صنعت و سودآوری با افشا
اطلاعات حسابداری زیست‌محیطی و اجتماعی
پرداختند. یافته‌های پژوهش آنان بیانگر آن بود که بین
اندازه شرکت با سطح افشا اطلاعات زیست‌محیطی و
اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد اما بین
سطح افشا اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی و
سودآوری رابطه معنی‌داری وجود ندارد. هم‌چنین،
سطح افشا اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی
شرکت‌هایی که در صنایع حساس فعالیت می‌کنند
کم‌تر از شرکت‌هایی است که در صنایع غیرحساس
فعالیت می‌کنند (۱۸).

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، پنج
فرضیه به شرح زیر تدوین شد:
فرضیه اول: سودآوری شرکت بر میزان گزارشگری
پایداری تأثیر مثبت دارد.
فرضیه دوم: میزان رشد فروش شرکت بر میزان

ماهیت داده‌ها، از نوع پژوهش کمی است. در این پژوهش، شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۵ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده و شامل شرکت‌هایی است که شرایط زیر را داشته باشند:

۱. شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۵، تغییر سال مالی نداشته باشد.

۲. اطلاعات مالی لازم به منظور استخراج داده‌های مورد نیاز شرکت در دسترس باشد.

۳. قبل از سال ۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.

با توجه به شرایط بالا تعداد ۲۲ شرکت دارویی بررسی شد که نام و نماد آنان در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

گزارشگری پایداری تأثیر مثبت دارد.

فرضیه سوم: اهرم مالی شرکت بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر مثبت دارد.

فرضیه چهارم: توزیع مالکیت شرکت بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر مثبت دارد.

فرضیه پنجم: سطح پیچیدگی تجاری شرکت بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر مثبت دارد.

روش پژوهش

این پژوهش بر اساس هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی به حساب می‌آید و از نوع توصیفی-همبستگی است. هم‌چنین، از نظر بُعد زمانی، علی پس رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) و بر اساس

جدول ۱: فهرست شرکت‌های دارویی مورد بررسی

ردیف	نام شرکت	نماد	ردیف	نام شرکت	نماد
۱	البرز دارو	دالبر	۱۲	داروسازی فارابی	دفارا
۲	ایران دارو	دیران	۱۳	داروسازی کوثر	دکوثر
۳	پارس دارو	دپارس	۱۴	داروسازی روز دارو	دروز
۴	جام دارو	فجام	۱۵	سبحان دارو	دسبحان
۵	داروسازی ابوریحان	دابور	۱۶	دارویی لقمان	دلقما
۶	داروسازی اکسیر	دلر	۱۷	شیمی دارویی داروپخش	دشیمی
۷	داروسازی اسوه	داسوه	۱۸	فرآورده‌های تزریقی ایران	دفرا
۸	داروسازی امین	دامین	۱۹	کارخانجات داروپخش	دارو
۹	داروسازی جابر ابن حیان	دجابر	۲۰	کیمیدارو	دکیمی
۱۰	داروسازی زاگرس فارمد پارس (داروسازی دامبران رازک)	ددام	۲۱	دارویی رازک	درازک
۱۱	داروسازی زهراوی	دزهراوی	۲۲	داروسازی سینا	دسینا

الگوها و متغیرهای پژوهش

براساس فرضیه‌ها و مبانی نظری پژوهش الگوهای زیر برای آزمون فرضیه‌های پژوهش در نظر گرفته شد:

رابطه ۱

$$SR_{it} = \beta_0 + \beta_1 ROA_{it} + \beta_2 FSIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه ۲

$$SR_{it} = \beta_0 + \beta_1 SGROWTH_{it} + \beta_2 FSIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه ۳

$$SR_{it} = \beta_0 + \beta_1 LEV_{it} + \beta_2 FSIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه ۴

$$SR_{it} = \beta_0 + \beta_1 OWNER_{it} + \beta_2 FSIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

رابطه ۵

$$SR_{it} = \beta_0 + \beta_1 COMPLEXITY_{it} + \beta_2 FSIZE_{it} + \beta_3 AGE_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن SR: نشان‌دهنده میزان افشا گزارشگری پایداری، ROA: سودآوری، FSIZE: اندازه شرکت، AGE: عمر شرکت، LIQ: نقدینگی شرکت، ε : مقدار باقی مانده، SGROWTH: میزان رشد فروش، LEV: اهرم مالی، OWNER: توزیع مالکیت و COMPLEXITY: سطح پیچیدگی تجاری است.

متغیرهای مورد استفاده به وسیله سازمان گزارشگری جهانی که ارائه‌دهنده استانداردها و دستورعمل‌ها در بحث پایداری است، ۷۲ شاخص شناسایی شد. در ادامه، با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و سیاسی ایران و با در نظر گرفتن پژوهش‌های انجام شده (۱۶، ۳۷-۳۲) در این زمینه، یک فهرست بازبینی‌شده از اقلام اطلاعات پایداری که انتظار می‌رفت در گزارش‌های سالانه شرکت‌های ایرانی افشا شود، مشتمل بر ۵۱ شاخص در سه بُعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تهیه شد. در این پژوهش رویه امتیازدهی برای سنجش گزارشگری پایداری شرکت‌ها مطابق با سایر پژوهش‌ها (۱۸، ۳۲ و ۳۳) تحلیل محتوا است. به این شکل که اگر هر مورد از اقلام اطلاعات پایداری مطابق با فهرست در گزارش سالانه شرکت افشا شده باشد، امتیاز یک و اگر افشا نشده باشد، امتیاز صفر برای آن در نظر گرفته خواهد شد. اطلاعات لازم برای این شاخص‌ها در گزارش هیئت مدیره شرکت‌ها افشا می‌شود. در جدول شماره ۲ مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط به ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی نشان داده شده است.

متغیرهای مستقل

در این پژوهش متغیرهای مستقل شامل سودآوری، میزان رشد فروش، اهرم مالی، توزیع مالکیت و سطح پیچیدگی تجاری است. سودآوری: هدف سرمایه‌گذاری‌ها کسب سود است و سرمایه‌گذاران به نسبت سرمایه خود به دنبال

متغیر وابسته

گزارشگری پایداری شرکت‌ها: در این پژوهش، میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (افشای اطلاعات محیطی، اجتماعی و اقتصادی) به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. به منظور ساخت شاخص افشا در مرحله اول با بررسی ادبیات نظری موضوع و

جدول ۲: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های گزارشگری پایداری شرکت‌ها

ابعاد	مؤلفه	شاخص
اقتصادی	عملکرد اقتصادی	ارزش افزوده اقتصادی پوشش هدف‌ها و الزامات تعریف شده در برنامه‌ریزی‌های شرکت بازده دارایی‌ها پیامدهای مالی و سایر خطررها و فرصت‌ها برای فعالیت‌های سازمان به علت تغییر شرایط آب و هوایی صورت ارزش افزوده
	حضور در بازار	سهم بازار شرکت در کل صنعت و در منطقه محلی/ بومی رشد یا تغییرات سهم بازار و پیش‌بینی آن در آینده روند و تغییرات مقداری/ ریالی فروش بر حسب محصولات/ منطقه/ مشتریان و غیره روند و تغییرات فن آوری و مقرراتی اثرگذار بر بازار و محصولات در منطقه یا محیط بومی تغییرات بازار و رقبا در صنعت و منطقه (مزیت‌ها و فشار رقابتی) و چشم‌انداز آن
	آثار اقتصادی غیرمستقیم و سرمایه‌گذاری مسئولانه	آثار اقتصادی غیرمستقیم با اهمیت شامل صرفه‌جویی ارزی و غیره هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری اجتماعی به تفکیک نوع و حوزه آن شاخص‌های بهره‌وری تولید و نیروی کار شرکت
	کار و کارکنان و حقوق بشر	کل کارکنان بر حسب نوع استخدام، گروه سنی، منطقه جغرافیایی، جنسیت و غیره مزایای ارائه شده به کارکنان تمام وقت که به کارکنان موقت یا نیمه وقت ارائه نشده، بر طبق نقطه‌های (مکان‌های) مهم انجام عملیات سهم تحت تملک کارکنان بازنشستگی و مزایای پایان خدمت برنامه‌های ورزشی و رفاهی کارکنان برنامه‌های وام و بیمه کارکنان موضوع‌های بهداشت و ایمنی در محیط کار میانگین ساعات آموزش سالانه هر یک از کارکنان با توجه به جنسیت و طبقه آن‌ها صندوق برنامه‌های کمک هزینه تحصیلی (بورس) و هدایای مربوط به آن نظام گزارش تخلف‌ها، انتقادات و پیشنهادات
اجتماعی	مشارکت و توسعه جامعه	حمایت از توسعه صنایع کوچک و کارآفرین به ویژه افراد بومی/ محلی جوایز و گواهینامه‌های دریافتی مربوط به فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی، آموزشی و ورزشی منابع مصرفی و کمک‌های مالی به صورت نقدی، محصولات، خدمات برای حمایت از فعالیت‌های اجتماعی، آموزشی، پرورشی و هنری کمک‌های خیرخواهانه و عام‌المنفعه استخدام/ جذب دانشجو یا دانش‌آموز به صورت پاره وقت برای کارآموزی حمایت از همایش‌های آموزشی و نمایشگاه‌های هنری فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی عضویت در انجمن‌ها، نهادها و جوامع ملی/ منطقه‌ای/ بین‌المللی فعال در حوزه پایداری و مسئولیت اجتماعی کمک‌های مالی برای قربانیان بلایای طبیعی شامل سیل، زلزله و غیره
	پشتیبانی محصول و اخلاق کسب و کار	خدمات پس از فروش رضایت‌مندی و پاسخ‌گویی به نیاز مشتریان برنامه‌های تحقیق و توسعه محصولات شناسه، نظام‌نامه، منشور اخلاقی و اجتماعی شرکت

جدول ۲ (ادامه)

میزان و ارزش مواد اولیه مصرفی به تفکیک مستقیم و غیرمستقیم	مواد اولیه، آب و انرژی	مجموع آب برداشتی بر حسب منبع حجم آب بازیافت شده و مورد استفاده مجدد قرار گرفته انرژی مصرفی مستقیم و غیرمستقیم به تفکیک منبع و میزان آن برنامه‌های تولید و مصرف انرژی تجدیدپذیر کاهش مصرف انرژی
اقدامات انجام شده برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، روش‌ها و معیارهای حذف گازها و نتایج حاصل	انتشار گازها و دفع ضایعات	رویه‌های چگونگی کاهش ضایعات پرخطر و بی‌خطر و دفع مناسب ضایعات با رعایت مسائل زیست محیطی وزن کل ضایعات به تفکیک نوع و روش دفع آن
میزان کاهش تأثیر آثار زیست محیطی محصولات و خدمات (خاک، جنگل و غیره) تشریح فعالیت‌ها برای رعایت مسائل زیست محیطی از بُعد مشتریان، مصرف کنندگان و زنجیره تأمین شرکت	آثار زیست محیطی محصولات و خدمات	طراحی امکانات و تجهیزات سازگار با محیط زیست و محصولات دوست‌دار محیط زیست اطلاع‌رسانی و ارائه مشاوره به مشتریان شرکت برای مصرف با ملاحظات زیست محیطی و کاهش آثار زیان‌بار زیست محیطی آن
شناسه، نظام‌نامه و منشور زیست محیطی شرکت دعای حقوقی ناشی از مسائل زیست محیطی	رعایت قوانین و مقررات زیست محیطی	

زیست محیطی

دارای واحد فرعی و وابسته باشد، مقدار متغیر برابر با یک و در غیر این صورت برابر با صفر خواهد بود (۴۰).

متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی پژوهش شامل اندازه شرکت، عمر شرکت و نقدینگی شرکت است.

اندازه شرکت: با توجه به مبانی نظری شرکت‌های بزرگ‌تر بیشتر در معرض توجه قرار دارند و این موضوع موجب می‌شود که این شرکت‌ها اطلاعات مربوط به فعالیت‌های پایداری را به طور مناسب‌تری گزارش کنند. در نتیجه، مطابق با پژوهش‌های ایمانی و همکاران (۱۵) و شفيعی و همکاران (۳۲)، اندازه شرکت که از طریق لگاریتم طبیعی ارزش دفتری

کسب سود یا همان بازدهی مناسب هستند. این متغیر بر اساس نرخ بازده دارایی‌ها محاسبه شد که از تقسیم سود خالص قبل از کسر هزینه مالی و مالیات بر جمع دارایی‌های پایان دوره مالی به دست می‌آید (۳۸).

میزان رشد فروش: از حاصل تقسیم مابه تفاوت فروش دوره مالی جاری و فروش دوره مالی قبل بر فروش دوره مالی قبل به دست می‌آید (۳۸).

اهرم مالی: بیانگر ساختار سرمایه است که از تقسیم جمع بدهی‌ها به جمع دارایی‌ها به دست می‌آید (۳۹).

توزیع مالکیت: از حاصل تقسیم تعداد سهام متعلق به اشخاص حقیقی به کل سهام منتشر شده شرکت به دست می‌آید (۱۶).

سطح پیچیدگی تجاری: در صورتی که شرکت

یافته‌ها

دارایی‌های شرکت اندازه‌گیری می‌شود به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شد.

آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل کمینه، بیشینه، میانه، میانگین و انحراف معیار در جدول شماره ۳ ارائه شده است. با توجه به نتایج ارائه شده در این جدول متغیرهای عمر شرکت و سودآوری، به ترتیب، دارای بالاترین و پایین‌ترین میزان پراکندگی در بین متغیرهای پژوهش است. میانه متغیر سودآوری ۰/۵ است که نشان می‌دهد سودآوری (بازده دارایی‌ها) نیمی از شرکت‌های دارویی مورد بررسی کم‌تر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار است. میانگین اهرم مالی شرکت‌ها برابر با ۰/۵ است که نشان می‌دهد ۵۰٪ شرکت‌ها منابع مالی خود را از بیرون شرکت تأمین می‌کنند. میانگین نقدینگی شرکت برابر با ۰/۲ است که نشان می‌دهد ۲۰٪ از جمع دارایی‌های شرکت‌ها را موجودی نقد تشکیل می‌دهد. میانگین

عمر شرکت: انتظار بر این است که متغیر عمر شرکت نقش مهمی در میزان افشای اطلاعات شرکت‌ها داشته باشد. شرکت‌های قدیمی‌تر برای حفظ شهرت و اعتبار خود به افشای اطلاعات بیشتری می‌پردازند. بنابراین، عمر شرکت که از طریق تعداد سال‌های پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران اندازه‌گیری می‌شود به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شد (۳۲).

نقدینگی شرکت: انتظار بر این است که شرکت‌های با میزان نقدینگی بالاتر افشا اطلاعات بیشتری را انجام دهند تا از شرکت‌های با نقدینگی پایین قابل تشخیص باشند. بنابراین، نقدینگی شرکت که از طریق تقسیم موجودی نقدی به جمع دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته شد (۴۱).

جدول ۳: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	کمینه	بیشینه	میانه	میانگین	انحراف معیار
گزارشگری پایداری	۰/۱	۰/۴	۰/۲	۰/۲	۰/۷۵
سودآوری	(۰/۳)	۰/۸	۰/۵	۰/۵	۰/۱
رشد فروش	(۰/۳)	۰/۹	۰/۶	۰/۶	۰/۳۴
اهرم مالی	۰/۱	۰/۹	۰/۵	۰/۵	۰/۹۱
توزیع مالکیت	۰	۰/۷	۰/۳	۰/۳	۰/۷۲
اندازه شرکت	۱۰/۲	۱۴/۲	۱۲/۲	۱۲/۳	۱/۲۱
عمر شرکت	۷	۲۶	۱۷/۱	۱۷/۲	۵/۱۵
نقدینگی شرکت	۰/۱	۰/۳	۰/۲	۰/۲	۰/۱۱

آزمون همبستگی (پیرسن)

در جدول شماره ۵ نتایج مقادیر احتمال مرتبط با آماره آزمون ضریب همبستگی پیرسون ارائه شده است. با توجه به نتایج ارائه شده در این جدول می‌توان بیان کرد که همبستگی بین سودآوری، رشد فروش، اهرم مالی، توزیع مالکیت، سطح پیچیدگی تجاری، اندازه، عمر و نقدینگی شرکت با گزارشگری پایداری شرکت‌ها مثبت و معنی‌دار است.

بررسی مناسبت الگو و تعیین شیوه برآورد

برای بررسی ناهمسانی واریانس گروهی در بین

رشد سودآوری برابر با ۰/۵ و میانگین رشد فروش برابر با ۰/۶ است که نسبت به فروش سال گذشته رشد نشان می‌دهد. میانگین اندازه شرکت نیز برابر با ۱۲/۳ است. هم‌چنین، میانگین میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی در گزارش‌های مالی (۲۰٪) عدد به نسبت پایینی است.

نتایج ارائه شده در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که ۷ شرکت دارویی واحد فرعی دارند و بقیه شرکت‌های دارویی واحد فرعی ندارند. از لحاظ فراوانی نسبی نیز، ۳۲٪ از شرکت‌های دارویی دارای واحد فرعی و ۶۸٪ از شرکت‌های دارویی واحد فرعی ندارند.

جدول ۴: آمار توصیفی متغیر سطح پیچیدگی تجاری

شاخص	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
واحد فرعی دارد	۷	۳۲٪
واحد فرعی ندارد	۱۵	۶۸٪
جمع	۲۲	۱۰۰٪

جدول ۵: آزمون همبستگی بین متغیرها

متغیر	گزارشگری پایداری	سودآوری	رشد فروش	اهرم مالی	توزیع مالکیت	سطح پیچیدگی تجاری	اندازه شرکت	عمر شرکت	نقدینگی شرکت
گزارشگری پایداری	۱								
سودآوری	۰/۲۵۱	۱							
رشد فروش	۰/۴۴۷	۰/۶۲۵	۱						
اهرم مالی	۰/۱۱۲	۰/۷۱۵	۰/۲۵۱	۱					
توزیع مالکیت	۰/۷۴۸	۰/۶۲۳ (۰/۰۰۳)	۰/۲۵۱	۰/۲۵۱	۱				
سطح پیچیدگی تجاری	۰/۲۹۳	۰/۶۱۶	۰/۵۰۱	۰/۲۰۱	۰/۱۰۷	۱			
اندازه شرکت	۰/۸۱۷	۰/۱۱۵	۰/۰۵۱	۰/۲۲۳	۰/۳۵۲	۰/۱۱۷	۱		
عمر شرکت	۰/۳۰۲	۰/۰۱۵	۰/۰۲۳	۰/۲۵۱	۰/۰۰۳	۰/۳۰۳	۰/۱۷۴	۱	
نقدینگی شرکت	۰/۰۶۶	۰/۰۰۳	۰/۴۱۲	۰/۲۶۳	۰/۰۳۶	۰/۱۴۷	۰/۶۱۵	۰/۰۴۱	۱

باقی‌مانده‌های الگوی رگرسیون اثرات ثابت از آماره اصلاح شده والد استفاده شد. به دلیل این که مقدار احتمال آماره کای دو به‌دست آمده (۰/۴۶۱) از سطح خطای ۵٪ بیشتر است (جدول شماره ۶)، می‌توان فرض ناهمسانی واریانس را رد و در مقابل، فرض همسانی واریانس را پذیرفت. هم‌چنین، روش برآورد الگوی حاضر بر اساس داده‌های تلفیقی (پنل) است. در این روش، ابتدا، برای تعیین یکی از دو روش اثرات ثابت و یا اثرات تصادفی از دو آزمون F و هاسمن استفاده شد که در هر دو آزمون مقادیر احتمال به‌دست آمده کم‌تر از ۵٪ بود و لذا باید در الگوی رگرسیون مربوط از روش اثرات ثابت استفاده شود.

روش لوین، لین و چو

در این پژوهش، برای تشخیص مانایی یا نامانایی متغیرها از روش لوین، لین و چو استفاده شده است (۴۲). با توجه به نتایج ارائه شده در جدول شماره ۷، بررسی مقادیر آماره‌های محاسبه شده و احتمال پذیرش آن نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر نامانایی برای همه متغیرها رد می‌شود و تمامی متغیرهای مورد مطالعه در سطح مانا هستند.

آزمون فرضیه اول

همان‌طور که در جدول شماره ۸ نشان داده شده است مقدار آماره دوربین-واتسون در فاصله ۱/۵ تا

جدول ۶: نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

معنی‌داری	آماره کای دو	شرح
۰/۴۶۱	(۸۰۵۱/۶۶)	آماره اصلاح شده والد

جدول ۷: آزمون ریشه واحد جمعی روی متغیرها به روش لوین، لین و چو

معنی‌داری	آماره	متغیر
۰/۰۰۴	۴/۵۱	گزارشگری پایداری
۰/۰۰۱	۷/۷۱	سودآوری
۰/۰۰۶	(۶/۵۱)	رشد فروش
۰/۰۰۱	(۲/۶۶)	اهرم مالی
۰/۰۰۲	(۳/۸۱)	توزیع مالکیت
۰/۰۰۱	(۷/۵۱)	سطح پیچیدگی تجاری
۰/۰۰۲	۲/۹۱	اندازه شرکت
۰/۰۰۱	۴/۴۶	عمر شرکت
۰/۰۰۶	(۸/۵۱)	نقدینگی شرکت

جدول ۸: نتایج برازش الگوی رگرسیون برای آزمون فرضیه اول

متغیر	ضرایب برآوردی غیر استاندارد	خطای برآورد	ضرایب برآوردی استاندارد شده	آماره t	معنی داری
مقدار ثابت	۰/۴۸	۰/۰۹	-	۵/۳۳	۰/۰۰۹
سودآوری	۱/۰۲	۰/۲۳	۰/۷۴	۴/۴۳	۰/۰۲۳
اندازه شرکت	۳/۱۷	۰/۴۸	۱/۱۶	۶/۵۴	۰/۰۰۱
عمر شرکت	۰/۲۱	۰/۱۹	۰/۳۱	۱/۱۱	۰/۱۰۳
نقدینگی شرکت	۱/۷۸	۰/۳۶	۰/۹۱	۴/۹۴	۰/۰۱۶
ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دورین-واتسون	آماره F	مقدار احتمال		
۰/۴۲	۱/۹۶	۶۲/۰۳۶	۰/۰۰۱		

پایداری شرکت‌ها دارد.

آزمون فرضیه دوم

همان‌طور که در جدول شماره ۹ نشان داده شده است مقدار آماره دورین-واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. بنابراین، فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود و می‌توان از مناسب بودن الگوی اطمینان داشت. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۷۱ است که نشان می‌دهد ۷۱٪ از تغییرات پایداری شرکت‌ها به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل تبیین است. همچنین، با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۵۷/۰۱۴) در سطح خطای کم‌تر از ۱٪، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی رگرسیون پژوهش مرکب از متغیرهای مستقل، کنترلی و وابسته، الگویی قابل برازش بوده و مجموعه متغیرهای مستقل الگو قادر است تغییرات پایداری شرکت‌ها را تبیین کنند. با توجه به مقدار احتمال آماره t مربوط به اثر متغیر رشد فروش بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۱۰۳)، به دلیل کم‌تر نبودن از سطح خطای ۵٪

۲/۵ قرار دارد. بنابراین، فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود و می‌توان از مناسب بودن الگوی اطمینان داشت. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۲ است که نشان می‌دهد ۴۲٪ از تغییرات پایداری شرکت‌ها به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل تبیین است. همچنین، با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۶۲/۰۳۶) در سطح خطای کم‌تر از ۱٪، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی رگرسیونی پژوهش مرکب از متغیرهای مستقل، کنترلی و وابسته، الگویی قابل برازش بوده و مجموعه متغیرهای مستقل الگو قادر است تغییرات پایداری شرکت‌ها را تبیین کند. با توجه به مقدار احتمال آماره t مربوط به اثر متغیر سودآوری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۰۲۳)، به دلیل کم‌تر بودن از سطح خطای ۵٪ می‌توان با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H₀ را رد و بیان کرد که سودآوری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معنی داری دارد. ضریب تأثیر استاندارد متغیر سودآوری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۷۴)، نشان از تأثیر مثبت و مستقیم متغیر سودآوری بر میزان گزارشگری

جدول ۹: نتایج برازش الگوی رگرسیون برای آزمون فرضیه دوم

متغیر	ضرایب برآوردی غیر استاندارد	خطای برآورد	ضرایب برآوردی استاندارد شده	آماره t	معنی‌داری
مقدار ثابت	۰/۹۶	۰/۱۴	-	۶/۸۵	۰/۰۰۱
رشد فروش	۰/۲۴	۰/۲۲	۰/۳۱	۱/۰۹۱	۰/۱۰۳
اندازه شرکت	۳/۰۲	۰/۵۱	۱/۴۷	۵/۹۲	۰/۰۱۶
عمر شرکت	۰/۴۸	۰/۳۲	۰/۲۸	۱/۵۱	۰/۰۸۷
نقدینگی شرکت	۲/۳۲	۰/۵۱	۱/۳۳	۴/۵۴	۰/۰۲۸
ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین-واتسون	آماره F	مقدار احتمال		
۰/۷۱	۲/۰۳	۵۷/۰۱۴	۰/۰۰۱		

جدول ۱۰: نتایج برازش الگوی رگرسیون برای آزمون فرضیه سوم

متغیر	ضرایب برآوردی غیر استاندارد	خطای برآورد	ضرایب برآوردی استاندارد شده	آماره t	معنی‌داری
مقدار ثابت	۰/۸۲	۰/۱۵	-	۵/۴۶	۰/۰۱۸
اهرم مالی	۰/۶۹	۰/۵۷	۰/۵۷	۱/۲۱	۰/۱۱۳
اندازه شرکت	۳/۰۱	۰/۴۲	۲/۰۳	۷/۱۶	۰/۰۰۱
عمر شرکت	۱/۷۱	۰/۹۷	۰/۸۹	۱/۷۷	۰/۰۹۱
نقدینگی شرکت	۰/۱۹	۰/۰۶	۰/۲۷	۳/۱۶	۰/۰۳۱
ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین-واتسون	آماره F	مقدار احتمال		
۰/۷۴	۱/۸۸	۶۰/۳۸۱	۰/۰۰۱		

شرکت‌ها به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل تبیین است. هم‌چنین، با توجه به معنی‌داری مقدار آزمون F (۶۰/۳۸۱) در سطح خطای کم‌تر از ۱٪، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی رگرسیون پژوهش مرکب از متغیرهای مستقل، کنترلی و وابسته، الگویی قابل برازش بوده و مجموعه متغیرهای مستقل الگو قادر است تغییرات پایداری شرکت‌ها را تبیین کنند. با توجه به مقدار احتمال آماره t مربوط به اثر متغیر اهرم مالی بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۱۱۳)، به دلیل کم‌تر نبودن از سطح خطای ۵٪ نمی‌توان با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H₀ را رد کرد. در نتیجه، اهرم مالی شرکت بر

نمی‌توان با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H₀ را رد کرد. در نتیجه، میزان رشد فروش شرکت بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر معنی‌دار ندارد.

آزمون فرضیه سوم

همان‌طور که در جدول شماره ۱۰ نشان داده شده است مقدار آماره دوربین-واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. بنابراین، فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود و می‌توان از مناسب بودن الگو اطمینان داشت. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۷۴ است که نشان می‌دهد ۷۴٪ از تغییرات پایداری

میزان گزارشگری پایداری تأثیر معنی دار ندارد.

توزیع مالکیت شرکت بر میزان گزارشگری پایداری تأثیر معنی دار دارد. ضریب تأثیر استاندارد متغیر توزیع مالکیت بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۳۱)، نشان از تأثیر مثبت و مستقیم متغیر توزیع مالکیت بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارد.

آزمون فرضیه چهارم

همان‌طور که در جدول شماره ۱۱ نشان داده شده است مقدار آماره دورین-واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. بنابراین، فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود و می‌توان از مناسب بودن الگو اطمینان داشت. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۶۳ است که نشان می‌دهد ۶۳٪ از تغییرات پایداری شرکت‌ها به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل تبیین است. هم‌چنین، با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۵۷/۴۸۱) در سطح خطای کم‌تر از ۰/۱، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی رگرسیون پژوهش مرکب از متغیرهای مستقل، کنترلی و وابسته، الگویی قابل برازش بوده و مجموعه متغیرهای مستقل الگو قادر است تغییرات پایداری شرکت‌ها را تبیین کنند. با توجه به مقدار احتمال آماره t مربوط به اثر متغیر توزیع مالکیت بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۰۲۶)، به دلیل کم‌تر بودن از سطح خطای ۵٪ می‌توان با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H_0 را رد کرد. بنابراین،

آزمون فرضیه پنجم

همان‌طور که در جدول شماره ۱۲ نشان داده شده است مقدار آماره دورین-واتسون در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد. بنابراین، فرض وجود همبستگی بین خطاها رد می‌شود و می‌توان از مناسب بودن الگو اطمینان داشت. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۶۹ است که نشان می‌دهد ۶۹٪ از تغییرات پایداری شرکت‌ها به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی قابل تبیین است. هم‌چنین، با توجه به معنی داری مقدار آزمون F (۶۰/۸۱۲) در سطح خطای کم‌تر از ۰/۱، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی رگرسیون پژوهش مرکب از متغیرهای مستقل، کنترلی و وابسته، الگویی قابل برازش بوده و مجموعه متغیرهای مستقل الگو قادر است تغییرات پایداری شرکت‌ها را تبیین کنند. با

جدول ۱۱: نتایج برازش الگوی رگرسیون برای آزمون فرضیه چهارم

متغیر	ضرایب برآوردی غیر استاندارد	خطای برآورد	ضرایب برآوردی استاندارد شده	آماره t	مقدار احتمال
مقدار ثابت	۰/۹۳	۰/۲۵	-	۳/۷۲	۰/۰۳۹
توزیع مالکیت	۰/۳۷	۰/۰۸	۰/۳۱	۴/۶۲	۰/۰۲۶
اندازه شرکت	۱/۷۸	۰/۶۸	۱/۰۴	۲/۶۱	۰/۰۵۶
عمر شرکت	۲/۱۳	۰/۹۹	۱/۱۶	۲/۱۵	۰/۰۷۹
نقدینگی شرکت	۰/۷۱	۰/۱	۰/۵۵	۷/۱۳	۰/۰۰۱
ضریب تعیین تعدیل شده	دورین-واتسون	آماره F	مقدار احتمال		
۰/۶۳	۲/۳۷	۵۷/۴۸۱	۰/۰۰۱		

جدول ۱۲: نتایج برازش الگوی رگرسیون در سنجش فرضیه پنجم

متغیر	ضرایب برآوردی غیر استاندارد	خطای برآورد	ضرایب برآوردی استاندارد شده	آماره t	مقدار احتمال
مقدار ثابت	۰/۶۴	۰/۱۷	-	۳/۷۶	۰/۰۲۱
سطح پیچیدگی تجاری	۱/۲۳	۰/۴۱	۰/۶۷	۳/۰۶	۰/۰۲۸
اندازه شرکت	۰/۴۸	۰/۰۹	۰/۳۲	۵/۳۴	۰/۰۰۸
عمر شرکت	۰/۷۱	۰/۶۵	۰/۸۷	۱/۰۹	۰/۰۹۳
نقدینگی شرکت	۰/۳۸	۰/۱	۰/۲۸	۳/۸۲	۰/۰۱۶
ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دورین-واتسون	آماره F	مقدار احتمال		
۰/۶۹	۱/۸۴	۶۰/۸۱۲	۰/۰۰۱		

توجه به مقدار احتمال آماره t مربوط به اثر متغیر سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۰۲۸)، به دلیل کم‌تر بودن از سطح خطای ۵٪ می‌توان با اطمینان ۹۵٪ فرضیه H₀ را رد و بیان کرد که سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معنی‌دار دارد. ضریب تأثیر استاندارد متغیر سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها (۰/۶۷)، نشان از تأثیر مثبت و مستقیم متغیر سطح پیچیدگی تجاری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها دارد.

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به بررسی تأثیر برخی از عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌های دارویی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش نشان داد که سودآوری بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معنی‌دار دارد. این نتایج با

نتایج پژوهش‌های ایمانی و همکاران (۱۵) و نادری خورشیدی و سلگی (۱۷) همسو است. بر اساس نتایج فرضیه اول پژوهش می‌توان بیان کرد شرکت‌هایی که سودآوری بالاتری دارند، برای نشان دادن وضعیت مناسب خود در جامعه بیشتر در فعالیت‌های مرتبط با پایداری مشارکت می‌کنند که مطابق با مبانی نظری پژوهش است. با این وجود، نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های امان و باکار (۱۱)، باهاتاچاریا (۱۳)، لی و همکاران (۳۰) و مهدوی و همکاران (۱۸) مغایر است. این اختلاف در نتایج ممکن است ناشی از نبود الزامات قانونی برای مشارکت در فعالیت‌های مرتبط با پایداری و نداشتن مزیت رقابتی برای شرکت‌های مورد بررسی باشد. آزمون فرضیه‌های دوم و سوم پژوهش نشان داد که میزان رشد فروش و اهرم مالی شرکت بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها مؤثر نیست. این نتایج با نتایج پژوهش‌های امان و باکار (۱۱) و آکباس (۱۲) همسو است. شاید یکی از دلایل معنی‌دار نشدن متغیر اهرم مالی این باشد که اعتباردهندگان شرکت‌ها در

گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معنی‌دار دارد. این نتایج با نتایج پژوهش‌های کوک (۲۶)، باسو و کومار (۲۷)، مک‌کینون و دالیمونته (۲۸) و استراند هولم و همکاران (۴۰) همسو است. همچنین، بوشمن و همکاران در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که پیچیدگی تجاری موجب بهبود عملکرد مالی شرکت‌ها می‌شود (۵۱) و سرانجام، شرکت‌های موفق از لحاظ مالی نسبت به سایر شرکت‌ها منابع کم‌تری برای رسیدن به عملکرد مالی بالای خود استفاده می‌کنند. در نتیجه، می‌توانند بخش اعظم منابع خود را به فعالیت‌های اجتماعی اختصاص دهند (۵۲).

نکته حائز اهمیت در مورد نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های اول و دوم پژوهش (تأثیر معنی‌دار سودآوری شرکت بر میزان گزارشگری پایداری و معنی‌دار نشدن تأثیر رشد فروش بر میزان گزارشگری پایداری) این است که سود، حاصل تعامل دو جنبه درآمد و هزینه است اما رشد فروش بدون تعامل جنبه هزینه، تنها به جنبه درآمدی بستگی دارد. بنابراین، می‌توان گفت رشد فروش لزوماً به معنای تحصیل سود نیست. به عبارت دیگر، برای تحصیل سود شرط اعمال فروش لازم است اما شرط کافی نیست.

در حال حاضر در بسیاری از نوشتارهای پایداری نگرش غالب، رویکرد اقتصادی و نظریه ابزاری است و تنها بر مسئولیت مدیران برای بیشینه کردن ثروت سهامداران تأکید می‌شود. مطالعه در حوزه اقتصادی بدون در نظر گرفتن چارچوب اجتماعی، زیست‌محیطی و نهادی جامعه غیرممکن است؛ در نتیجه، باید ابعاد بالا در گزارشگری شرکت‌ها ترکیب

ایران علاقه چندانی به انجام فعالیت‌های زیست‌محیطی و اجتماعی ندارند. از این رو، استفاده بیشتر یا کم‌تر شرکت‌ها از اهرم مالی بر میزان مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های مرتبط با پایداری مؤثر نیست. نتایج پژوهش‌های کلارکسون و همکاران (۴۳ و ۴۴)، فریدمن و جاگی (۴۵)، اندریکوپولوس و کریکلانی (۴۶)، پاهوجا (۴۷)، هونگ و کانگ (۴۸) حاکی از آن است که با افزایش اهرم مالی، تقاضای نظارت سرمایه‌گذاران برای اطلاعات در مورد عملکرد پایداری شرکت افزایش می‌یابد. به نظر برامر و پاولین (۴۹ و ۵۰) شرکت‌های با بدهی به نسبت پایین‌تر، خطر کم‌تری دارند و تمایل آن‌ها به انجام فعالیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی بیشتر است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش نشان داد که توزیع مالکیت بر میزان گزارشگری پایداری شرکت‌ها تأثیر معنی‌دار دارد. به عبارت دیگر، با گسترده‌تر شدن توزیع مالکیت، میزان افشای گزارشگری پایداری افزایش می‌یابد. این نتایج با نتایج پژوهش کورمیر و همکاران (۲۴) همسو و با نتایج پژوهش‌های برزگری خانقاه و جعفری تراچی (۱۶) و کلیک و اویار (۲۳) مغایر است. شاید یکی از دلایل مغایر بودن نتایج بالا بودن میزان تمرکز مالکیت باشد. در این شرایط بخش اعظم سهام شرکت‌ها متعلق به سهامداران حقوقی است که دارای قدرت بوده و تعیین‌کننده سیاست‌های افشا هستند؛ در نتیجه، سهامداران خرد نمی‌توانند بر سیاست‌های افشا شرکت تأثیر چندانی بگذارند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم پژوهش نشان داد که سطح پیچیدگی تجاری شرکت بر میزان

۴. با توجه به پایین بودن میزان گزارشگری پایداری و برای ایجاد انگیزه بین شرکت‌ها، به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود تدابیری اتخاذ کند تا با محاسبه امتیاز کارایی گزارشگری پایداری، شرکت‌ها رتبه‌بندی شوند. همچنین، سهامداران بالقوه نیز به شرکت‌هایی که امتیاز کارایی گزارشگری پایداری آن‌ها نامناسب (پایین) است توجه بیشتری داشته باشند؛ چون ارزش پیش‌بینی‌کنندگی این شرکت‌ها پایین‌تر است. برای انجام برخی پژوهش‌های همسو با موضوع پژوهش حاضر و توسعه آن به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود که با استفاده از استاندارد و دستورعمل‌های دیگر در زمینه گزارشگری پایداری مانند داو جونز، کی ال دی و غیره پژوهشی مشابه انجام و نتایج را با نتایج پژوهش حاضر مقایسه کنند. همچنین، می‌توان تأثیر عوامل درون‌سازمانی بر میزان گزارشگری پایداری را در سایر صنایع بررسی کرد.

شود. بنابراین، با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌های اول و دوم پژوهش، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که در هنگام تصمیم‌گیری در مورد میزان فعالیت‌های یک شرکت در زمینه پایداری تأکید بیشتر آن‌ها بر سودآوری (به عنوان نتیجه نهایی عملکرد شرکت) باشد تا رشد فروش شرکت.
۲. با توجه به نتیجه آزمون فرضیه چهارم پژوهش، به ذی‌نفعان و سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه پیشنهاد می‌شود در زمان سرمایه‌گذاری، به درصد سهامداران حقیقی شرکت‌ها به عنوان عاملی مهم توجه کنند.
۳. با توجه به نتیجه آزمون فرضیه پنجم پژوهش، به ذی‌نفعان و سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه پیشنهاد می‌شود در زمان تصمیم‌گیری در مورد میزان مشارکت شرکت در فعالیت‌های مرتبط با پایداری، به تعداد شرکت‌های فرعی توجه کنند.

References

- 1 Aras, G. and D. Crowther (2008). "Governance and Sustainability: An Investigation into Relationship between Corporate Governance and Corporate Sustainability", *Management Decision*, Vol. 46, No. 3, pp. 443-448.
- 2 Sneirson, J. F. (2008). "Green is Good: Sustainability, Profitability, and a New Paradigm for Corporate Governance", *Iowa Law Review*, Vol. 94, No. 3, pp. 987-1022.
- 3 Hassas Yeganeh, Y. and E. Ebrahimi (2010). "Sustainability and Corporate Governance", *Journal of Accountant*, No. 217, pp. 82-91. [In Persian]
- 4 Barney, J. (1991). "Firm Resources and Sustained Competitive Advantage", *Journal of Management*, Vol. 17, No. 1, pp. 99-120.
- 5 Ozsozgun, A. (2014). "How Accounting and Accountants May Contribute in Sustainability?", *Social Responsibility Journal*, Vol. 10, No. 2, pp. 246-267.
- 6 Moradzadeh Fard, M. and H.

- Ahmadzadeh (2004). "Firm Sustainability Reporting", *Journal of Accountant*, No. 177, pp. 17-25. [In Persian]
- 7 Public Law (2010). "Dodd-Frank Wallstreet Reform and Consumer Protection Act of 2010, Pub. L. 111-203", Available at: <https://www.govinfo.gov> [Online] [15 August 2016]
- 8 Alvarez, I. G. and E. Ortas (2017). "Corporate Environmental Sustainability Reporting in the Context of National Cultures: A Quantile Regression Approach", *International Business Review*, Vol. 26, No. 2, pp. 337-353.
- 9 Mehrabanpour, M.; Kazempour, M.; and F. Esmail Beigi (2016). "Defining the Mutual Relationship between Social Responsibility and Corporate Governance Using Simultaneous Equations", *Journal of Health Accounting*, Vol. 5, No. 2, pp. 112-129. [In Persian]
- 10 Khajavi, Sh. and M. Etemadi Jouryabi (2015). "Corporate Social Responsibility and Its Reporting", *Journal of Health Accounting*, Vol. 4, No. 2, pp. 104-123. [In Persian]
- 11 Aman, Z. and N. S. Bakar (2018). "The Influence of the Board of Directors' Characteristics on Corporate Sustainability Reporting by Malaysian Public Listed Companies", *Journal of Humanities, Language, Culture and Business (HLCB)*, Vol. 2, No. 7, pp. 41-55.
- 12 Akbas, H. E. (2014). "Company Characteristics and Environmental Disclosure: An Empirical Investigation on Companies Listed on Borsa Istanbul 100 Index", *Journal of Accounting and Finance*, Vol. 14, No. 1, pp. 145-164.
- 13 Bhattacharyya, A. (2014). "Factors Associated with the Social and Environmental Reporting of Australian Companies", *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, Vol. 8, No. 3, pp. 25-50.
- 14 Aktas, R.; Kayalidere, K.; and M. Kargin (2013). "Corporate Sustainability Reporting and Analysis of Sustainability Reports in Turkey", *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 5, No. 3, pp. 113-125.
- 15 Imani, P.; Hajiha, Z.; and Z. Amirhosseini (2017). "Examining the Impact of Earnings Sustainability and Profitability on Disclosure Level of Social Responsibility of the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange", *Journal of Management Accounting*, Vol. 10, No. 33, pp. 73-88. [In Persian]
- 16 Barzegari Khanaghah, J. and G. Jafari Taraji (2016). "Investigating the Role of Firm Characteristics and Corporate Governance in Organizational Legitimation", *Journal of Financial Accounting Researches*, Vol. 8, No. 3, pp. 101-120. [In Persian]
- 17 Naderi Khorshidi, A. and M. Selgi (2015). "Investigating the Impact of Organizational Capabilities and the Structure of Industry on Social Responsibility of the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange", *Journal of Business Management*, Vol. 7, No 1, pp. 209-229. [In Persian]
- 18 Mahdavi, Gh.; Daryaei, A.; Alikhani, R.; and M. Maran Jori (2015). "Investigating the Relationship between Firm Size, Industry Type and Profitability with Disclosure of Social and Environmental Accounting Information", *Journal of Empirical Research in Accounting*, Vol. 4, No.

- 15, pp. 87-103. [In Persian]
- 19 Mousavi, S. A.; Rezaei, F.; and F. Shah Veisi (2014). "Defining the Corporate Social Responsibility and its Impact on the Stock Price Crash Risk", *Journal of Empirical Research of Financial Accounting*, Vol. 3, No. 10, pp. 47-74. [In Persian]
- 20 Khan, A.; Muttakin, M.; and J. Siddiqui (2012). "Corporate Governance and Corporate Social Responsibility Disclosures: Evidence from an Emerging Economy", *Journal of Business Ethics*, Vol. 114, No. 2, pp. 207-223.
- 21 Karim, K. E.; Lacina, M. J.; and R. W. Rutledge (2006). "The Association between Firm Characteristics and the Level of Environmental Disclosure in Financial Statement Footnotes", *Advances in Environmental Accounting and Management*, Vol. 3, No. 1, pp. 77-109.
- 22 Choi, J. S. (1999). "An Investigation of the Initial Voluntary Environmental Disclosures Made in Korean Semi-Annual Financial Reports", *Pacific Accounting Review*, Vol. 11, No. 2, pp. 73-102.
- 23 Kilic, M. and A. Uyar (2014). "The Impact of Corporate Characteristics on Social Responsibility and Environmental Disclosures in Turkish Listed Companies", Available at: <https://link.springer.com/ch>. [Online] [15 August 2016]
- 24 Cormier, D.; Ledoux, M. J.; and M. Magnan (2011). "The Informational Contribution of Social and Environmental Disclosures for Investors", *Management Decision*, Vol. 49, No. 8, pp. 1276-1304.
- 25 Jensen, M. C. and W. H. Meckling (1976). "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure", *Journal of Financial Economics*, Vol. 3, No. 4, pp. 305-360.
- 26 Cooke, T. E. (1989). "Voluntary Corporate Disclosure by Swedish Companies", *Journal of International Financial Management & Accounting*, Vol. 1, No. 2, pp. 171-195.
- 27 Boesso, G. and K. Kumar (2007). "Drivers of Corporate Voluntary Disclosure: A Framework and Empirical Evidence from Italy and the United States", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 20, No. 2, pp. 269-296.
- 28 McKinnon, J. L. and M. C. Dalimunthe (1993). "Voluntary Disclosure of Segment Information by Australian Diversified Companies", *Journal of Financial Economics*, Vol. 33, No. 1, pp. 33-50.
- 29 Orazalin, I. and M. Mahmood (2018). "Economic, Environmental, and Social Performance Indicators of Sustainability Reporting: Evidence from the Russian Oil and Gas Industry", *Journal of Energy Policy*, Vol. 121, pp. 70-79.
- 30 Li, N.; Toppinen, A.; Tuppuru, A.; Puumalainen, K.; and M. Hujala (2011). "Determinants of Sustainability Disclosure in the Global Forest Industry", *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, Vol. 16, No. 1, pp. 33-40.
- 31 Khozein, A.; Talebnia, Gh. Garkaz, M.; and B. Bani Mahd (2016). "Investigating the Level of Environmental Financial Reporting Development for the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange", *Journal of Health Accounting*, Vol. 5, No. 2, pp. 28-46. [In Persian]
- 32 Shafi'i, H.; Khodamipour, A.; and M. Dastgir (2016). "Investigating the

- Relationship between Modifications in Disclosure Level of Social and Environmental Problems and Profitability Indices Using KDL Index”, *Journal of Empirical Research of Financial Accounting*, Vol. 3, No. 4, pp. 43-64. [In Persian]
- 33 Hassas Yeganeh, Y. and Gh. Barzegar (2015). “A Model for Corporate Social Responsibility Disclosure and Lasting of Companies and its Current Situation for the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange”, *Journal of Securities Exchange*, Vol. 8, No. 29, pp. 91-110. [In Persian]
- 34 McCarthy, S.; Oliver, B.; and S. Song (2014). “CEO Overconfidence and Corporate Social Responsibility”, *Working Paper, UQ Business School*, Available at: <https://papers.ssrn.com>. [Online] [15 August 2016]
- 35 Williams, S. M. (1999). “Voluntary Environmental and Social Accounting Disclosure Practices in the Asia-Pacific Region: An International Empirical Test of Political Economy Theory”, *International Journal of Accounting*, Vol. 34, No. 2, pp. 209-238.
- 36 Gao, S. S.; Heravi, S.; and J. Z. Xiao (2005). “Determinants of Corporate Social and Environmental Reporting in Hong Kong: A Research Note”, *Accounting Forum*, Vol. 29, No. 2, pp. 233-242.
- 37 Aribi, A. and S. Gao (2010). “Corporate Social Responsibility Disclosure”, *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 8, No. 2, pp. 72-91.
- 38 Taleb Biddokhti, A. and H. Irani (2010). “Investigating the Relationship between Cash Flow Management and Costs of Debt for the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange”, *Journal of Financial Accounting and Auditing Research*, Vol. 2, No. 6, pp. 153-174. [In Persian]
- 39 Asadi, Gh.; Baghomian, R.; and J. Kamrani (2012). “Investigating the Relationship between Firm Characteristics and Timing of Mid-term Financial Reporting”, *Empirical Studies in Financial Accounting*, Vol. 10, No. 33, pp. 119-146. [In Persian]
- 40 Strandholm, K.; Kumar, K.; and R. Subramanian (2004). “Examining the Interrelationships among Perceived Environmental Change, Strategic Response, Managerial Characteristics, and Organizational Performance”, *Journal of Business Research*, Vol. 57, No. 1, pp. 58-68.
- 41 Kamalian, A.; Ebadi, F.; and B. A. Heidari (2013). “The Effect of Financial and Nonfinancial Variables on Disclosure Quality for the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange”, *Journal of Financial Management Perspective*, Vol. 5, No. 10, pp. 47-68. [In Persian]
- 42 Levin, A.; Lin, C. F.; and C. Chu (2002). “Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite-Sample Properties”, *Journal of Econometrics*, Vol. 108, No. 1, pp. 1-24.
- 43 Clarkson, P. M.; Li, Y.; Richardson, G. D.; and F. P. Vasvari (2008). “Revisiting the Relation between Environmental Performance and Environmental Disclosure: An Empirical Analysis”, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 33, No. 4, pp. 303-327.
- 44 Clarkson, P. M.; Overell, M. B.; and L. Chapple (2011). “Environmental Reporting and Its Relation to Corporate Environmental Performance”, *Abacus*, Vol. 4, No. 1, pp. 27-60.

- 45 Freedman, M. and B. Jaggi (2005). "Global Warming, Commitment to the Kyoto Protocol, and Accounting Disclosures by the Largest Global Public Firms from Polluting Industries", *The International Journal of Accounting*, Vol. 40, No. 3, pp. 215-232.
- 46 Andrikopoulos, A. and N. Krikliani (2013). "Environmental Disclosure and Financial Characteristics of the Firm: The Case of Denmark", *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 20, No. 1, pp. 55-64.
- 47 Pahuja, Sh. (2009). "Relationship between Environmental Disclosures and Corporate Characteristics: A Study of Large Manufacturing Companies in India", *Social Responsibility Journal*, Vol. 5, No. 2, pp. 227-244.
- 48 Huang, Ch. L. and F. H. Kung (2010). "Drivers of Environmental Disclosure and Stakeholder Expectation: Evidence from Taiwan", *Journal of Business Ethics*, Vol. 96, No. 3, pp. 435-451.
- 49 Brammer, S. and S. Pavelin (2006). "Voluntary Environmental Disclosures by Large UK Companies", *Journal of Business Finance and Accounting*, Vol. 33, Nos. 7 and 8, pp. 1168-1188.
- 50 Brammer, S. and S. Pavelin (2008). "Factors Influencing the Quality of Corporate Environmental Disclosure", *Business Strategy and the Environment*, Vol. 17, No. 2, pp. 120-136.
- 51 Bushman, R.; Chen, Q.; Engel, E.; and A. Smith (2004). "Financial Accounting Information, Organizational Complexity and Corporate Governance Systems", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 37, No. 2, pp. 167-201.
- 52 Arabsalehi, M.; Sadeghi, Gh.; and M. Moeinaddin (2013). "The Relationship between Social Responsibility and Financial Performance of the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange", *Journal of Empirical Research in Accounting*, Vol. 3, No. 1, pp. 1-20. [In Persian]